

EVROPSKA SOSEDSKA POLITIKA

Evropska sosedstva politika se uporablja za Alžirijo, Armenijo, Azerbajdžan, Belorusijo, Egipt, Gruzijo, Izrael, Jordanijo, Libanon, Libijo, Moldavijo, Maroko, Palestino, Sirijo, Tunizijo in Ukrajino. Njen cilj je izboljšati blaginjo, stabilnost in varnost vseh. Temelji na demokraciji, pravni državi in spoštovanju človekovih pravic ter je dvostranska politika med EU in vsako partnersko državo, vsebuje pa tudi regionalni pobudi za sodelovanje: vzhodno partnerstvo in Unijo za Sredozemlje^[1].

PRAVNA PODLAGA

- Člen 8 Pogodbe o Evropski uniji,
- naslov V Pogodbe o Evropski uniji (zunanje delovanje) ter
- členi 206 in 207 (trgovina) in 216 do 219 (mednarodni sporazumi) Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU).

SPLOŠNI CILJI

EU svojim sosedam prek evropske sosedstva politike nudi privilegiran odnos, ki temelji na vzajemni zavezanosti skupnim vrednotam (demokracija in človekove pravice, pravna država, dobro upravljanje, načela tržnega gospodarstva in trajnostni razvoj). Evropska sosedstva politika vključuje politično usklajevanje in tesnejše gospodarsko povezovanje, večjo mobilnost in medosebne stike. Kako globok je odnos, je odvisno od tega, do katere mere si obe strani delita te vrednote. Evropska sosedstva politika ostaja ločena od procesa širitve, čeprav to ne določa vnaprej, kako se bodo odnosi med EU in njenimi sosednjimi državami razvijali v prihodnje. Leta 2011 jo je EU pregledala in jo v odziv na dogodke v arabskih državah še bolj usmerila v spodbujanje trdne in trajnostne demokracije ter vključujočega gospodarskega razvoja. Trdna in trajnostna demokracija vključuje zlasti svobodne in pravične volitve, prizadevanja za boj proti korupciji, neodvisnost sodstva, demokratični nadzor nad oboroženimi silami ter svobodo izražanja, zbiranja in združevanja. EU je tudi poudarila vlogo civilne družbe v tem procesu in uvedla načelo „več za več“, na podlagi katerega Unija razvija tesnejša partnerstva s tistimi sosedami, ki so dosegle večji napredek na poti k demokratičnim reformam. Marca 2015 sta Komisija in Evropska služba za zunanje delovanje (ESZD) začeli postopek posvetovanj za nov pregled evropske sosedstva politike. Eden glavnih ciljev tega pregleda je bil orodja te politike prilagoditi tako, da bodo boljše upoštevane

[1] Več informacij o dvostranskih odnosih med EU ter državami vzhodnega partnerstva in Unije za Sredozemlje je na voljo v kratkih vodnikih po teh temah ([5.5.5](#), [5.5.6](#) in [5.5.7](#)).

posebne želje partnerskih držav. V zvezi s tem je Evropski parlament 9. julija 2015 sprejel resolucijo, v kateri je poudaril, da mora biti evropska sosedska politika bolj strateško usmerjena, osredotočena, prilagodljiva in skladna. 11. novembra 2015 sta Evropska služba za zunanje delovanje in Komisija predložili sporočilo v tem smislu, ki temelji na rezultatih posvetovanja.

Komisija in Evropska služba za zunanje delovanje sta 18. maja 2008 objavili [poročilo o izvajanju pregleda evropske sosedske politike](#). V poročilu je bilo poudarjeno, da je bil pristop, ki ga je EU uporabila pri sodelovanju s partnericami, prožnejši in bolj prilagojen, uporaba virov pa učinkovitejša. Parlament je 27. marca 2019 sprejel [resolucijo o razmerah po arabski pomladi: pot naprej v državah na Bližnjem vzhodu in v severni Afriki](#), v kateri so bili priznani nekateri demokratični dosežki v regiji, hkrati pa je v njej pozval k nadaljnjim gospodarskim, demokratičnim in socialnim reformam.

INSTRUMENTI

Evropska sosedska politika je nadgradnja obstoječih pravnih sporazumov med EU in njenimi partnericami: sporazumov o partnerstvu in sodelovanju ter, od nedavnega, pridružitvenih sporazumov.

Jedro evropske sosedske politike sestavljajo dvostranski akcijski načrti in prednostne naloge partnerstva, ki jih je EU pripravila z večino partnerskih držav. Ti načrti vzpostavljajo programe političnih in gospodarskih reform s kratko- in srednjeročnimi prednostnimi nalogami (obdobje treh do petih let). Akcijski načrti in prednostne naloge partnerstva evropske sosedske politike ustrezajo potrebam, interesom in zmogljivostim EU in posameznih partneric. Namenjeni so razvijanju demokratičnih, socialno pravičnih in vključujočih družb, spodbujanju gospodarskega povezovanja in izboljševanju čezmejnega pretoka ljudi.

EU podpira izpolnjevanje ciljev evropske sosedske politike prek finančne podpore ter političnega in tehničnega sodelovanja. Sredstva se pretežno zagotavljajo prek evropskega instrumenta sosedstva, ki mu je bilo za obdobje 2014–2020 dodeljene 15,4 milijarde EUR. Za financiranje evropske sosedske politike se uporabljajo tudi drugi instrumenti in programi, kot je Sklad za civilno družbo v sosedstvu. Komisija partnericam nudi tudi finančno podporo v obliki nepovratnih sredstev, Evropska investicijska banka in Evropska banka za obnovo in razvoj pa to podporo dopolnjujeta s posojili.

Poleg tega so bila v okviru evropske sosedske politike razvita nova orodja za izboljšanje dostopa na trg, predvsem prek pogajanj o poglobljenih in celovitih sporazumih o prosti trgovini, pa tudi za izboljšanje mobilnosti in upravljanja migracij. Tako so bila leta 2016 nekaterim partnericam ponujena in z njimi sklenjena partnerstva za mobilnost in poenostavitev/liberalizacijo vizumskega režima, hkrati pa se je začel izvajati namenski finančni instrument – [instrument partnerstva za mobilnost](#). V južni regiji se v okviru oddelka za Severno Afriko [nujnega skrbniškega sklada EU za Afriko](#) financirajo številne regionalne in dvostranske pobude na področju migracij in mobilnosti.

Čeprav je evropska sosedska politika zasnovana kot skupni sveženj politik, EU omogoča tudi, da prilagaja in „diferencira“ svoje politike v skladu s posebnostmi posamezne partnerice.

V okviru razprav o prihodnjem večletnem finančnem okviru za obdobje 2020–2027 se pregledujeta struktura in delovanje instrumentov EU za zunanje financiranje, vključno z evropskim instrumentom sosedstva. V zvezi s tem je Parlament 18. aprila 2018 sprejel [poročilo o izvajanju instrumentov EU za zunanje financiranje](#), vključno z vmesnim pregledom 2017 in prihodnjo strukturo za obdobje po letu 2020. Kar zadeva evropski sosedski instrument, je bilo v poročilu pozvano k večji prožnosti, boljši uporabi pristopa „več za več“ in pristopu na podlagi pobud ter k večjemu usklajevanju med regionalnimi in dvostranskimi programi.

Komisija je 14. junija 2018 objavila [predlog uredbe](#) Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi instrumenta za sosedstvo ter razvojno in mednarodno sodelovanje (NDICI). Namen predloga je poenostaviti obstoječo strukturo financiranja zunanjega delovanja EU za naslednje obdobje večletnega finančnega okvira, poleg tega je z njim več finančnih instrumentov vključenih v novi instrument NDICI, med drugim evropski instrument sosedstva. Parlament je v [prvi obravnavi](#) tega predloga 27. marca 2019 sprejel svoje stališče, v katerem je pozval k dodatnim finančnim sredstvom, večji vlogi pri odločanju o sekundarni politiki ter k ukinitvi pomoči v primeru kršitev človekovih pravic.

REGIONALNA RAZSEŽNOST

A. Vzhodno partnerstvo

Vzhodno partnerstvo je bilo vzpostavljeno, da bi bili „nadgrajeni“ odnosi EU z večino njenih vzhodnih sosed: Armenijo, Azerbajdžanom, Belorusijo, Gruzijo, Moldavijo in Ukrajino. To partnerstvo je bilo dogovorjeno leta 2008, izvajati se je začelo leta 2009, temelji pa na evropski sosedski politiki.

1. Cilji

Glavni cilj vzhodnega partnerstva je pospešiti politično pridruževanje ter nadaljnje gospodarsko povezovanje med EU in njenimi vzhodnimi sosedi. Raven povezovanja in sodelovanja odraža zavezanost posamezne partnerske države evropskim vrednotam, standardom in strukturam ter njen napredek. Namen partnerstva je spodbujati demokracijo in dobro upravljanje, krepiti energetska varnost, spodbujati sektorske reforme (vključno z varstvom okolja) in medosebne stike, podpirati gospodarski in socialni razvoj ter zagotavljati dodatno financiranje za projekte, s katerimi naj bi bila zmanjšana socialna in gospodarska neravnovesja ter okrepljena stabilnost^[2].

2. Struktura

Vrhi vzhodnega partnerstva potekajo vsako drugo leto, udeležijo pa se jih voditelji držav ali vlad EU in partnerskih držav ter predstavniki Evropskega parlamenta, Evropske komisije in Evropske službe za zunanje delovanje.

Udeleženci petega vrha vzhodnega partnerstva, ki je potekal 24. novembra 2017 v Bruslju, so se seznanili z dosežki zadnjih dveh let in z zanimanjem pričakovali

[2] Več informacij je na voljo v razdelku o vzhodnem partnerstvu na [spletnem mestu Evropske službe za zunanje delovanje](#).

izvajanje skupnega delovnega dokumenta^[3] služb Komisije, v katerem se predlaga pristop, ki je bolj osredotočen na zagotavljanje rezultatov za vsako od štirih prednostnih nalog iz skupne izjave z vrha vzhodnega partnerstva, ki je potekal 22. maja 2015 v Rigi:

- gospodarski razvoj in tržne priložnosti,
- krepitev institucij in dobrega upravljanja,
- povezljivost, energijska učinkovitost, okolje in podnebne spremembe,
- mobilnost in medosebni stiki.

V pripravah na vrh so priporočila Parlamenta v zvezi z vzhodnim partnerstvom, ki so bila sprejeta 15. novembra 2017, zagotovila ambiciozen in v prihodnost usmerjen prispevek.

Večstranskost vzhodnega partnerstva temelji na štirih tematskih platformah: demokraciji, dobrem upravljanju in stabilnosti, gospodarskem povezovanju in zблиževanju s politikami EU, energetske varnosti ter stikih med ljudmi. Visoki uradniki se srečajo vsaj dvakrat letno, ministri za zunanje zadeve pa enkrat. Delovanje platform se včasih spodbuja na ministrskih srečanjih za posamezne sektorje.

Vzpostavljene so bile tudi vodilne pobude, ki vključujejo program za integrirano upravljanje meja, instrument za mala in srednja podjetja, regionalne trge z električno energijo ter ukrepe za izboljšanje energetske učinkovitosti, povečanje rabe obnovljivih virov energije, spodbujanje dobrega okoljskega upravljanja ter preprečevanje naravnih nesreč in nesreč, ki jih povzroči človek, ter pripravo in odziv nanje.

Parlamentarna skupščina Euronest^[4] je bila ustanovljena leta 2011 in je parlamentarna komponenta vzhodnega partnerstva, pristojna za posvetovanje s partnerstvom, za njegov nadzor in spremljanje. Njen glavni cilj je povezati parlamente držav vzhodnega partnerstva (EaP) in Evropski parlament in okrepiti medosebne stike, spodbujati aktivno udeležbo civilne družbe in aktivnejše vključevanje v kulturni dialog. Temelji na skupnih interesih in zavezah, pa tudi na načelih razlikovanja, deljenega lastništva in odgovornosti. Ena njenih nalog je, da pregleda pomoč EU državam vzhodnega partnerstva, poleg tega pa lahko tudi izdaja priporočila medvladnim strukturam v okviru vzhodnega partnerstva, da bi spodbudila tesnejše politično in gospodarsko povezovanje teh držav z EU.

Skupščina je doslej organizirala sedem rednih sej, nazadnje od 25. do 27. junija 2018 v Bruslju. Sestavlja jo 60 poslancev Evropskega parlamenta in po 10 poslancev iz parlamentov vsake partnerske države. Ker pa Evropski parlament belorusko narodno skupščino ne priznava kot demokratično izvoljeno institucijo, beloruski „poslanci“ trenutno ne sodelujejo v Euronestu. Parlamentarna skupščina Euronest ima štiri stalne odbore: odbor za politične zadeve, človekove pravice in demokracijo, odbor za gospodarsko povezovanje ter približevanje pravnim sistemom in politikam EU, odbor za energetske varnost ter odbor za socialne zadeve, zaposlovanje, izobraževanje, kulturo in civilno družbo.

[3] *Eastern Partnership – 20 Deliverables for 2020: Focusing on key priorities and tangible results* (Vzhodno partnerstvo – 20 ciljev do leta 2020: osredotočanje na ključne prednostne naloge in oprijemljive rezultate).

[4] Več informacij o Euronestu in njegovih dejavnostih je na voljo na [spletnem mestu skupščine](#).

Poleg tega forum civilne družbe vzhodnega partnerstva^[5] izdaja priporočila, da bi vplival na institucije EU in nacionalne vlade držav vzhodnega partnerstva.

B. Unija za Sredozemlje

Unijo za Sredozemlje sestavlja 28 držav članic EU, Evropska unija in 15 sredozemskih držav (Albanija, Alžirija, Bosna in Hercegovina, Egipt, Izrael, Jordanija, Libanon, Mavretanija, Črna gora, Monako, Maroko, Palestina, Sirija (zaradi državljanske vojne je njeno članstvo zamrznjeno), Tunizija in Turčija). Od leta 2008 se vseh sej udeležujejo tudi države Arabske lige, Libija pa ima status opazovalke.

1. Cilji

Unija za Sredozemlje je večstranski okvir za politične, gospodarske in družbene odnose med Evropsko unijo ter državami južnega in vzhodnega Sredozemlja. Ustanovljena je bila leta 2008 na [vrhu v Parizu](#) kot nadaljevanje evro-sredozemskega partnerstva, ki je znano tudi kot barcelonski proces. Nastala je na podlagi ciljev barcelonske deklaracije (1995), in sicer: vzpostaviti območje miru, stabilnosti, varnosti in skupne gospodarske blaginje ob polnem spoštovanju demokratičnih načel, človekovih pravic in temeljnih svoboščin, hkrati pa spodbujati razumevanje med kulturami in civilizacijami v evro-sredozemski regiji.

2. Struktura

Uniji za Sredozemlje predseduje sopredsedstvo, kar poudarja soodgovornost, ki zaznamuje to skupino. Od leta 2012 je Evropska unija predsednica severnih držav Unije za Sredozemlje, Jordanija pa južnih. Glavni upravljavski organ te unije je srečanje visokih uradnikov, ki nadzira in usklajuje njeno delo. Na srečanju visokih uradnikov se tudi potrjujeta proračun in delovni program sekretariata, pripravljajo srečanja zunanjih ministrov in drugih skupin ministrov ter imenuje generalni sekretar in njegovih šest namestnikov. Na njem se prav tako razpravlja o predlogih projektov, ki jih sekretariat pošlje v potrditev in odobritev. Naloga sekretariata Unije za Sredozemlje je predvsem določanje, obravnava, spodbujanje in usklajevanje tehničnih projektov in sektorjev, kot so promet, energija, voda, okoljevarstvo, visoko šolstvo in mobilnost, raziskave, socialne zadeve, opolnomočenje žensk, zaposlovanje ter razvoj podjetništva, torej področja, ki poglobljajo sodelovanje in neposredno vplivajo na življenje državljanov. EU prispeva največ sredstev v proračun sekretariata Unije za Sredozemlje.

Parlamentarna skupščina Unije za Sredozemlje nadaljuje delo evro-sredozemske parlamentarne skupščine, sestavlja pa jo 280 poslancev: 132 poslancev EU (83 poslancev iz 28 nacionalnih parlamentov EU in 49 poslancev Evropskega parlamenta), osem poslancev parlamentov držav evro-sredozemskega partnerstva (Albanija, Bosna in Hercegovina, Monako in Črna gora), 130 poslancev iz desetih držav južnega in vzhodnega Sredozemlja (Alžirija, Egipt, Jordanija, Izrael, Libanon, Maroko, Palestina, Sirija (njeno članstvo je trenutno zamrznjeno), Tunizija in Turčija) ter deset poslancev iz Mavretanije.

Parlamentarna skupščina Unije za Sredozemlje se vsaj enkrat letno sestane na plenarnem zasedanju; zadnja je bilo 13. in 14. februarja 2019 v Strasbourgu.

[5]Več informacij o forumu civilne družbe je na voljo na [spletnem mestu foruma](#).

Skupščina sprejema resolucije oziroma priporočila o vseh vidikih evro-sredozemskega sodelovanja, ki zadevajo izvršne organe Unije za Sredozemlje, Svet Evropske unije, Evropsko komisijo in nacionalne vlade partnerskih držav. Evropski parlament je Uniji za Sredozemlje po načelu rotacije predsedoval v letih 2018 in 2019, nato pa predsedovanje na zadnji plenarni seji v Strasbourgu predal veliki narodni skupščini Turčije. Skupščina ima pet odborov: za politične zadeve, gospodarske zadeve, kulturo, ženske in za energijo.

María Álvarez López / Mario Damen
04/2019

